

М. Ю. Карацуба

УКРАЇНІСТИКА ЗА КОРДОНОМ. НОВІ ВИДАННЯ

Genocidni zločin totalitarnog režima u Ukrajini. 1932–1933. – Zagreb, 2008. – 324 s.

Запропоноване видання побачило світ завдяки наполегливій праці представників Хорватсько-українського товариства «HORUS». Це збірка критичних праць істориків, які аналізують події 1932–1933 років, даючи їм оцінку з позицій сьогодення, пояснюючи й конкретизуючи окремі деталі задля тлумачення хорватському читачеві, свідомо залучаючи до текстів наявні архівні матеріали; літературні джерела (зокрема твори українських майстрів слова, які зверталися до теми Голодомору, Василя Барки «Жовтий князь», Уласа Самчука «Марія»), записки очевидців, а також матеріали, пов'язані з визнанням Голодомору 1932–1933 років як геноциду українського народу.

Згідно з окресленими напрямками аналізу проблеми визначено і його структуру. У вступному слові «Od urednika» («Від упорядників») Євген Пащенко, співробітник кафедри україністики філологічного факультету в Загребі, викладач української мови й літератури, знавець культури українського народу, обґрунтував важливість ознайомлення хорватської культурної громадськості з одним із найтяжчих злочинів, здійснених проти українського народу за часів його існування, – Голодомором в Україні 1932–1933 років.

У першому підрозділі «*Bit problema: Gladomor 1932–1933. Genocid u Ukrajini*» («Постановка проблеми: Голодомор 1932–1933. Геноцид в Україні») подано історичну хроніку подій 1932–1933 років.

Другий підрозділ під назвою «*Izvori. Svjedočenja*» («Джерела. Свідчення») структурно складається із декількох проблемних блоків – «Колективізація і голод в Україні від 1929 до 1933 років», «Оприлюднення таємних документів» (тут представлено розробки таких авторів, як Катерина Ющенко, Валентин Наливайченко, Василь Даниленко, Сергій Кокін), блоку «Очевидці Голодомору» (записки із щоденників учительки О. Радченко, Д. Заволоки, лист колгоспника Миколи Реви Йосифу Сталіну про голод 1933 року в Україні), а також блоку матеріалів з архіву Італійського консульства в Харкові (СРСР) і коментаря до них.

Третій підрозділ «*Iz književnih svjedočenja*» («З літературних свідчень») містить переклади хорватською мовою уривків із романів українських авторів – Василя Барки («Жовтий князь»), Уласа Самчука («Марія»), Василя Гросмана, який подав один із найсильніших літературних зразків, де є звернення до теми Голодомору («Все плине»).

Наступний, четвертий підрозділ, під промовистою назвою «*Sud povjesti*» («Суд історії»), автори якого дають оцінку подіям української історії (Дмитро Соловей «Українська Голгофа», Роберт Конкуест «Скорботна жатва», Володимир Сергійчук «Як нас довели голодом до смерті», Валентина Борисенко «Усна історія Голодомору», Олеся Стасюк «Знищення традиційної культури українців за часів геноциду», Рой Медведєв «Нехай судить історія»), репрезентує трактування подій, даючи можливість читачеві проаналізувати їх самому, стати співучасником історичного суду Голодомору як злочину проти людства.

П'ятий підрозділ «*Genocid*» («Геноцид») містить статті українських та іноземних авторів – Джеймса Мейса «Ваші мертві обрали мене», Станіслава Кульчицького «Голодомор 1932–33 років як геноцид: важко визнати», Андре Граціозі «Листи з Харкова», Алана Безансона «Зло століття», із назв

яких читач ознайомлюється з авторським трактуванням подій історії, а також масштабні, документально підтверджені висновки – «Голод в Україні 1932–33 років, Голод в СРСР 1932–1933 років – джерела, хід подій, наслідки». У кінці підрозділу вміщено документальні докази, які дають підстави засудити Голодомор українського народу за статтею, що передбачає відповідальність за злочин геноциду, а також інформацію про міжнародне визнання Голодомору фактом геноциду українського народу.

Незаперечною є для нас важливість такого видання взагалі, тим паче за межами України. У черговий раз події української історії стають здобутком широкої європейської громадськості, цього разу хорватські читачі матимуть змогу ознайомитися із цікавими матеріалами, зокрема й архівними джерелами, а також літературними творами українських митців у перекладі хорватською мовою (переклад з української виконано Желькою Палешчак, Марією Угаркович, Любицею Блізнац), де талановитими письменниками образно відтворено страшні події української історії. У загальному тематичному руслі подано їхні твори, які перегукуються із документальними матеріалами і записами очевидців подій.

Незаперечним досягненням запропонованого видання є залучення праць відомих вітчизняних і зарубіжних істориків і політологів, широтою вражає коло авторів: від одного з перших дослідників Голодомору в Україні Дмитра Солов'я до представників інших націй – англійця Роберта Конкуеста, американця Джеймса Мейса, італійця Андре Граціозі, француза Алана Безансона, росіянина Роя Медведева. Важливим видається також залучення досягнень сучасної української історичної науки, аналіз і висновки, запропоновані відповідними академічними установами.

Оригінальним науковим вирішенням видається своєрідний комплексний підхід до відтворення історичних подій з пози-

цій різних дисциплін, насамперед історії й політології, а також літературознавства в тому розділі, де представлено художні твори українських авторів, а також документальність фактів у поєднанні з емоційністю при зображенні подій його прямими спостерігачами й учасниками. Подібна репрезентація матеріалу розширює, відповідно, і коло потенційних читачів – хорватських фахівців-істориків, політологів, літературознавців-україністів і тих, хто цікавиться подіями світової історії.

Можна без перебільшення стверджувати, що українські науковці вже давно чекали на роботу подібного рівня. Праця не лише підсумовує вже існуючі спроби аналізу проблеми в Україні та за кордоном, але й стимулює до подальших досліджень у цьому напрямі. Хотілося б висловити особисту подяку всім, хто взяв участь у підготовці такого масштабного видання, зокрема упорядникові Євгену Пащенко як популяризаторові надбань української науки у світі, цього разу на території Хорватії.

Враховуючи актуальність теми дослідження, багатство матеріалу, різноплановість проблематики аналізу хотілося б порекомендувати тим, хто цікавиться питаннями української історії, зокрема подіями в Україні 1932–1933 років, ознайомитися із цим друкованим виданням.